

B 52.118

Egyi Színház

KATONA JÓZSEF

* SZÍNHÁZ *

Huszka:

Mária
főhadnagy

KECSKEMÉT

1963 — 64

HUSZKA JENŐ:

(1875— 1960)

Arányi Mária:

Visszaemlékezések

Három esztendeje már, hogy Huszka Jenő meghalt. Művei azonban ma is éppen úgy élnek, mint mikor alkotta őket. Az első premierje 1902-ben volt, s halála pillanatáig dolgozott. E gazdag életpályának volt tanúja és hűséges segítő társa felesége, Arányi Mária. „Visszaemlékezések”, ez lesz a könyv címe, mely Huszka Jenőről szól. Az alábbi fejezet e készülő könyvnek egy részlete.

... Véget ért a „ Gyergyói bál” előadássorozata. Az élet tele van fenyegető bizonytalansággal, rémmel. Lehet, hogy Jenőnek hiányzik, hogy nincs darab, amin dolgozhat? Amikor sürgették a Gyergyói bál kéziratát, azt emlegette, hogy ez a hajsza már nem neki való — és én aggódtam is miatta. Mióta a légvédelmi elsötétítések vannak, nem járunk színházba. S lehet, hogy Jenő most mégis darabra gondol?

— Csak addig jó, amíg elkészül... — A darabra gondol. — Amíg írja az ember, addig van benne fantázia, alkotó munka. A premierig. Azután, siker, vagy nem siker, de a darab éli az önálló életét... Ma Szilágyi hozott valami librettó-félét, holnap eljön a válaszért. Szeretném, ha te olvasnád először. — Őszintén mondja, gyermeki, mégis megtisztelő bizalommal. Sietünk a vacsorával, s még aznap este nekiülök a kéziratnak. Néhány lap az egész.

— Talán jó? — Jenő is elolvassa. Megint szabadságharc. Most ment két hasonló témájú darabom. Nem... nem...

— Pedig kár — mondom hirtelen, — van valami drámai mag.

— Észrevetted? — kap a szón Jenő. Megijedek, szívesen visszaszívnám a dicséretet, túl nagy a felelősség. Másnap Szilágyi megjelenik a lakásunkon a válaszárt.

— A mag érdekes — mondja Jenő Szilágyinak, aki boldogan kap a dicséreten.

— A darab főhőse: Lebstück Mária valóban élt, ma meglátogattam a leszármazottait. Őrzik Mária arcképét, amely érdekes biedermeier festmény. Mária — folytatja Szilágyi buzgón — Bécsben nevelt lány létere beállt honvédnek és végigküzdötte a magyar szabadságharcot. Főhadnagy lett. Később kémkedés gyanúja miatt letartóztatták, lefokozták, de rehabilitálták, mikor kiderült az ártatlansága.

— Ebben van valami — figyel fel Jenő a valódi történetre. Szilágyinak sem kellett több. Belelendül. Ékesen ismerteti a cselekményt. Látszik, hogy a legtöbb fordulatot most a beszélgetés hevében eszeli ki. Szavai nyomán tökéletes mese kerekedik. Helyenként olyan ötletes, hogy ellenállhatatlanul nevetünk. A közönség az operettől megkívánja a humort. Ez nem fog hiányozni a darabból. A tréfa Jenő eleme, az élet bajaiban is rátalál a humorra. Szája körül kis mosoly fénylik, ez a mosolya belülről jön. Belső jókedvét, a tréfát boldogan fejezi ki zenében. Szilágyi ismeri ezt a tulajdonságát. Verset hűz elő:

Én teve, és teve, én teveled
Oly vígan élek
Ezért mint hülye, mint hülye,
Mint hű jegyesed elvennélek.

Jenő szinte abban a percben játssza hozzá, a zenét. Szilágyi elmegy. Jenő újra játssza a zenét, most már nagy tempóban, előrészt improvizál hozzá.

— El kell vállalnom. — Majd saját megnyugtatóására hozzá teszi — nem sérthetem meg Szilágyi Lacit.

Így kezdődik 1942. tavaszán a Mária főhadnagy.

Elérkeztünk a premierhez: 1942. szeptember 24. Valami rossz előérzet kínoz. A szememet nem bírom levenni a kultusz páholyáról, pedig olyan tapsorkánok dübörögnek minden szám után, amilyent még soha nem tapasztaltam. Jenő az első tapsra leméri a sikert. Neki erre füle, szeme van. Mosolyog, örül. Bízik. A második felvonás után a színpad tele vi-

HUSZKA JENŐ

MÁRIA FŐHADNAGY

nagyoperett 3 felvonásban

Szövegét írta: *Szilágyi László* Átdolgozta: *Erdődy János*

S Z E R E P L Ő K :

Kossuth	<i>Perényi László</i>
Mária	<i>Zilahy Hédi</i>
Jancsó Bálint	<i>Tóth László</i>
Antónia	<i>Gyólay Viktória</i> <i>Jászai-díjas</i>
Draskóczy Ádám	<i>Kalo Mária</i>
Panni	<i>Kenéz Ernő</i>
Panni	<i>Dévényi Cecília</i>
Zwickli Tóbiás	<i>Baracsi Ferenc</i>
Herbert	<i>Szilágyi Lajos</i>
Simonich báró	<i>Szalma Sándor</i>
Brigitta, a felesége	<i>Fraknoi Sári</i>
Kászonyi ezredes	<i>Kölgyesi György</i>
Biccenő strázsamester	<i>Gyulai Antal</i>
Krantz doktor	<i>Mezey Lajos</i>
Raksányi jurátus	<i>Mikolay László</i>
Kocsmáros	<i>Budai László</i>
Bécsi polgár	<i>Liliom Károly</i>

Díszlettervező: *Borcsa István*

Jelmeztervező: *Márton Aladár*

Koreográfus: *Sallay Eta* Segédrendező: *Mikolay László*

Vezényel: *Kerny Kálmán*
Rónai Pál

Rendező: **UDVAROS BÉLA**

rággal, koszorúkkal, virág-alkotmányokkal. A közönség tapsol, szinte tombol. A vasfüggöny ablakában Jenő először a szereplőkkel, majd egyedül jelenik meg. Páholyunkat elárasztják gratulációval, virággal. Jenőt autogrammért ostromolják. És ami ritkán fordul elő: többen kérik segítségünk jegyet szerezni — pénzért — a következő előadásokra. A színházban hallottuk, hogy ilyen nagy tülekedést nem tapasztaltak a premier körül az elővételi jegypénztárnál. Mindez a siker jele. Ennek ellenére aggodom. Nem tudom elhinni, hogy a Mária főhadnagy diadalmaskodhatik elsötétítésen, bombatámadásokon, napi politikán és mindazon a szörnyűségeken, ami 1942 őszét jelentette. Másnap reggel megjelentek a kritikák.

A Pesti Hírlap többek között így írt: Mária vérbeli operethősnő, abból a fajtából, amely ma már egyedül alkalmas arra, hogy ennek a sokszor elbúcsúztatott műfajnak visszaadja a régi fényét, hitelét és becsületét. ... Mint „nagyoperettnek” általában minden értéke abban rejlik, ami benne „nagy”. Nagyszerűek az alakok, nagyvonalú a mese, nagyigényű a beállítás, nagystílű a hang — nagyjelenetekben, nagytáblókban csúcsozódik ki minden egyes felvonás. Nagyoperetti a muzsika is. Huszka Jenő írta s ez a név magában is elegendő, hogy az új mű bemutatóját feljegyezzük az operett történetébe. A Mária főhadnagy alkotóerejének és leleményének teljében mutatja a sikert. Ez a zene bécsi keringőiben édes, símuló és andalító, magyar indulóiban: tüzes, pattogó és vérpezsdítő, amellet anynyi dallam, amennyinek a vérbeli sikerre termett operett muzsikának lennie kell. Külön értéke a második felvonás két igen finom igényes dala, mely bizonyára még az operettnél is hosszabb életű lesz.”

A premier után délelőtt éppen elkészültünk a kritikák böngészésével, amikor a színházból telefonáltak: a kultusz minisztérium letiltotta a Mária főhadnagy előadásait. Át kell írni a szöveget. Izgalmas és hosszú huzavona, alkudozások, javítások, törlések és beírások után végre megszületett a döntés: mégis mehet a Mária főhadnagy.

A Mária főhadnagyot táblás házakkal egyfolytában 250-szer játszották a Fővárosi Operett Színházban.

ZILAHY HÉDI

TÓTH LÁSZLÓ

KENÉZ ERNŐ

GYÓLAY VIKTÓRIA
Jászai-díjas

KERNY KÁLMÁN

RÓNAI PÁL

UDVAROS BÉLA

KALO MÁRIA

PERÉNYI LÁSZLÓ

MÁRIA FŐHADNAGY

Lebstück Mária, a magyar származású és magyar gondolkodású lány Bécsben nevelkedik Sifonich tábornoknál. Vőlegényt is nevelőszülei választottak számára egy osztrák katonatiszt személyében. Mária azonban késik saját esküvőjéről, mert a pesti forradalom hírére otthagynva bécsi otthonát, szakítva vőlegényével Antónia segítségével megszökik. A pesti jurátusok közt van Jancsó is, aki Máriát egyszerű bécsi lánynak nézi és udvarolni kezd. Mikor azonban megtudja, hogy a magyarok ügyével szimpatizáló lány a magyarfaló Simonich lánya, szakít vele. Máriának megtetszik Jancsó és követni akarja, hogy Magyarországhoz való hűségét és Jancsó iránti szerelmét is bebizonyíthassa. Beáll honvédnak éppen abba a századba, amelyben Jancsó is szolgál. Vakmerőségével, hősie magatartásával egyik kitüntetés a másikat éri Mária mellén s végül főhadnaggyá léptetik elő. Jancsó felettese lesz. Mária útját végigkíséri Zwickli Tóbiás is, a mulatságos szabó, aki egy takaros magyar menyecskének, Pannának teszi a szépet és Antónia, aki a magyar nagyszonyok egykori hősie áldozatvállalását példázza. Máriáról egy rosszindulatú tábori orvos megtudja, hogy nő, s mikor zsarolási kísérlete nem sikerül, volt vőlegényével való találkozásuk hamis beállításával kémkedéssel vádolja. Máriát letartóztatják, rangjától megfosztják. Jancsó azonban élete kockáztatásával megszerzi Mária ártatlanságának bizonyítékát. Ezután mint férj és feleség küzdenek egymás oldalán a szabadságharcban. Mellettük még két pár találja meg a darab fölyámán boldogságát: Panna és Tóbiás, Antónia és Draskóczi.

DÉVÉNYI CECÍLIA

BARACSI FERENC

HUSZKA JENŐ

Huszka Jenő 1875 április 24-én született Szegeden. Zenei tanulmányait a szegedi Városi Zenedében kezdte, majd a Zeneakadémián folytatta, ahol többek között Hubay Jenő volt a tanára. A Zeneakadémiával egyidejűleg elvégezte a jogi egyetemet is, ahol 1896-ban doktorrá avatják. Hubay tanácsára hegedűművésznek készül. Több sikeres koncert után Párizsba megy tanulmányútra, ahol egy évig a világhírű Lamoureux zenekar első hegedűse.

Első kompozíciója nyomtatásban 1894-ben jelenik meg, a „Jogász csárdás.” Ezt követte 1895-ben a Bob herceg melodráma. Hét évvel később ennek alapján készült a nagysikerű Bobherceg operett, mely Huszka Jenő számára az elismerést és világsikert jelentette. A Bobherceg a Népszínházban került színre. Egyfolytában több mint 100 előadást ért meg, ezzel is bizonyítva, hogy a halálraitélt műfaj, az operett megtalálta felélesztőjét. A Bobherceg jelentőségét az is nagyban emelte, hogy ezzel megnyílt az út a világ zenés színpadjai előtt a magyar operett számára. Huszka Jenő nyitotta ki azt a kaput, melyen keresztül utána Kálmán Imre, Lehár Ferenc, Ábrahám Pál, Jacobi Viktor elindultak a világhír felé. A korabeli kritika felismerte és nagyon méltatta, az új zeneszerzőt. Így írta Beöthy László a premier után: „...zeneszerző, aki ennyit tud meríteni önmagából a mi mulattatásunkra és gyönyörűségünkre: ritka vendég nálunk.” A Bobherceg után jött az Aranyvirág, Gül baba, Tündérszerelem, Lili bárónő, Erzsébet, Mária főhadnagy, Szép Juhászné, Szabadság — szerelem.

Huszka Jenő tizennégy operettet és daljátékokat írt és igen sok dalt komponált. Dalai közül kiemelkedik a Petőfi költeményeire írt dalciklus, melynek egyik legszebb tagját, a Szeptember végént a Mária főhadnagy Katona József Színház belső előadásába utólag bele is illesztették. Huszka Jenő alkotó tevékenységének utolsó szakaszában előszeretettel nyúlt a magyar történelmi témához. A szabadságharc és a kiegyezés körüli idők zenei ábrázolását oldja meg nagy invencióval. Ezek egyik legnépszerűbb darabja a Mária főhadnagy. Az 1942-ben készült és sokat toldott-foldott szövegkönyvet Huszka Jenővel egyetértésben Erdődy János dolgozta át. Megtartotta az eredeti jó humorát, romantikus meseszövegét, de korrigálta mindazt, ami a történelem tényeinek el-
lentmondott.

MEZEI LAJOS

GYULAI ANTAL

SZALMA SÁNDOR

KÖLGYESI GYÖRGY

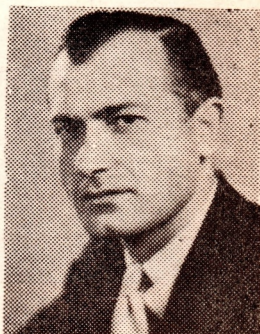
SZILÁGYI LAJOS

FRAKNÓI SÁRI

Huszka Jenő operettjei akár hatvan, akár csak hét esztendő távlatából is azt bizonyították, hogy Huszka áttöri az operett stílus kialakult korlátait és sajátos történelmi daljátékstílust hoz létre, melyben szerencsésen ötvöződik a melódiagazdagság a modern hangszínekkel, újszerű hangszereléssel és az új stílusformákban új eszközökkel megszólaltatott plasztikus zenei jellemábrázolással és bonyolult drámai konfliktusok kiemelkedő zenei megoldásával. Ennek az alkotókorszaknak egyik legsikeresebb műve a Mária főhadnagy.

1971 AUG 1

LILIAM KÁROLY . MIKOLAY LÁSZLÓ

BUDAI LÁSZLÓ

KÖNYVTÁR TULAJD. N. 92.525 KECSKEMÉTI

Készült az MNOSZ 5601—59 és 5602—55 sz. szabványok szerint
0,8 (A/5) ív terjedelemben.

63. 4727 Bács-Kiskun megyei Nyomda V. Kecskemét

— F. k.: Nádasy Ferencné

Borcsa István színpadképe a Mária főhadnagy

Ara: 1,50 Ft.

